

**РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ
ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА У «ЗАПОРІЗЬКОМУ СІЧОВОМУ
КОЛЕГІУМІ»**

Михайлова В. В.

Україна, м. Запоріжжя,

*Запорізька спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів «Січковий
колегіум»*

Богомолова Н.М.

Україна, м. Запоріжжя,

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У Державних національних програмах «Освіта» («Україна ХХІ століття») [1], «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності»[2], Законах України «Про освіту»[3], «Про загальну середню освіту» [4], Національній доктрині розвитку освіти [5], як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника. Проект концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 роки ставить перед громадою декілька нагальних завдань, одне з яких полягає в тому, що «Освіта має продукувати індивідів, здатних забезпечити прискорене економічне зростання і культурний розвиток країни, свідомих, суспільно активних громадян, конкурентоспроможних на європейському і світових ринках праці. Освіта має стати реальною гарантією забезпечення високих соціальних стандартів» [6].

Актуальність проблеми полягає в тому, що в умовах XXI століття, епоху державотворення однією із стратегічних завдань системи освіти України стає формування особистості з високим рівнем інтелектуальної культури, орієнтованої на безперервний саморозвиток, що визнає пріоритет загальнолюдських цінностей, здатної забезпечити своєю діяльністю сталий розвиток людства в майбутньому. Необхідні нові підходи до навчального процесу, нові методологічні, теоретичні й психолого-педагогічні підстави для конструювання змісту й форм навчальної діяльності.

Згідно з Державною національною програмою «Освіта» стратегічною метою освіти є розвиток і становлення творчої особистості як вищої національної цінності. Сьогодення вимагає від школи життєво компетентної креативної особистості, здатної реалізувати себе в умовах динамічного розвитку світу. Зміна освітньої парадигми спонукає до пошуку інноваційних змін організації навчально – виховного процесу, які забезпечили б створення умов для реалізації творчого потенціалу кожної дитини. А це можливе лише під час формування механізмів самоорганізації, які формують творчу особистість. Вирішити це завдання покликане впровадження інноваційних педагогічних технологій, що сприяє переходу від предметно зорієнтованої моделі навчання до особистісно зорієнтованої.

Молодь - це стратегічний ресурс демократичного розвитку України. За роки незалежності сформувалося покоління, для якого свобода, гідність та інші демократичні цінності є невід'ємною складовою власного життєвого простору. Революція Гідності засвідчила, що ця активна частина суспільства не уявляє свого подальшого розвитку поза європейськими цивілізаційними координатами. Саме тому важливим чинником сталого розвитку демократичного суспільства є плекання культури громадянськості, забезпечення свідомої громадянської участі

особистості в суспільних справах. Формування особистості, здатної критично оцінити минуле й сучасне, розуміти та поважати іншу людину, виявляти готовність до конструктивного діалогу та здійснити усвідомлений вибір на базі стійких ціннісних орієнтацій, має бути головним завданням конструювання її змісту.

Громадянське виховання як цілеспрямований процес підготовки молодого покоління до життя в системі суспільних відносин, соціальної взаємодії та активної відповідальної участі в суспільних процесах передбачає створення стійкої мотивації особистості до активної участі в суспільних справах шляхом формування цінностей, виховання потреби в усвідомленому засвоєнні знань і набутті досвіду громадянської дії. Такий педагогічний процес має на меті формування громадянської компетентності учнівської молоді, що забезпечує її активну громадянську позицію в суспільстві, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки, налагоджувати соціальне партнерство у процесі розв'язання суспільних проблем [9;с.14].

У суто педагогічному сенсі **громадянське виховання** - це діяльнісна спрямованість свідомості, волі й почуттів дитини, молодої людини. Вона формується через громадянську освіту і виховання, є складним інтегрованим цілісним процесом, включає як знанєвий компонент, що набувається в процесі навчання, так і виховний, що полягає в набутті компетентностей, здатностей до діяльності, і головне - бажання це робити [12; с.8].

Вагомим внеском в обґрунтування актуальних проблем громадянського виховання молоді, формування в неї національної самосвідомості, патріотизму, у висвітленні сутності громадянськості, психолого-педагогічних основ її формування є праці І. Бега, М. Боришевського, М. Задерихіної, П. Ігнатенка, Н. Косаревої, Л. Крицької, В. Поплужного, О. Сухомлинської, Г. Філіпчука, К.

Чорної.

Ключовим завданням громадянського виховання є формування громадянської компетентності як сукупності здатностей - навичок діалогу, критичного аналізу інформації та соціальної ситуації, здійснення усвідомленого вибору і прийняття рішення, відповідальної громадянської участі і ненасильницької поведінки в соціумі, культури соціальної комунікації тощо.

У процесі громадянського виховання молодь має змогу набути такі громадянські здатності: вміння висловлюватися, аргументувати та відстоювати власну точку зору, навички обговорення важливих питань суспільного життя, встановлення конструктивних відносин; вміння критично аналізувати інформацію та соціальну ситуацію, навички моделювання, проектування, прогнозування дослідницького процесу; навички досягнення компромісу засобами, діалогу; вміння ненасильницької поведінки; вміння здійснювати вибір та приймати рішення у різних демократичних процедурах; навички самостійного і відповідального залучення до суспільного життя і врядування в навчальному закладі й місцевій громаді; навички участі в соціальних проектах, діяльності демократичних інституцій, вміння оцінити власну участь у суспільних справах і процесах.

Громадянськість - політична соціально-психологічна якість, властивість поведінки індивіда, що характеризується усвідомленням себе повноправним громадянином країни з політично зрілою свідомістю, розвинутим почуттям патріотизму і не лише співпричетністю до долі своєї країни і свого народу, а й відповідно організованою діяльністю.

Розвиток громадянської освіти є чинником розвитку всього громадянського суспільства і кожної особистості, з яких складається це суспільство. В наш час «плинної модерності» постійно щось змінюється в

суспільстві, і на ці зміни маємо реагувати не через 10 років, а зараз і сьогодні. Вони мають входити до змісту і напрямів шкільної освіти, бо через них і формуються головні якості громадянина в сучасному суспільстві - здатність до змін, до самовизначення, патріотичність, відповідальність, повага до цінностей і гідності кожної людини, толерантність, свободолюбність, самодисципліна, готовність до захисту Вітчизни, повага до закону, рівність і верховенство права [12].

Громадянська компетентність - здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [11;с.35].

Найоптимальнішими шляхами формування громадянських компетентностей учнів є систематична реалізація змісту громадянського виховання в різних складових навчального-виховного процесу: курсах громадянської освіти, навчальних дисциплінах освітньої галузі «Суспільствознавство», змісті та практиці навчання інших навчальних предметів, виховних годинах. У процесі засвоєння громадянського змісту створюються належні умови для залучення особистості до системи суспільних цінностей, формування системних знань, базових здатностей соціальної комунікації та діяльності [12].

Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Він має стимулювати розвиток суспільства, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. Громадянське

суспільство є єдиним дієвим механізмом розбудови не олігархічної, а народної демократії, правової України, виступає, з одного боку, джерелом опозиції державній владі, а з іншого - взаємодоповнює її, реалізуючи свої розвивальну і контролюючу функції [15; с.5].

Виходячи з цього, патріотизм на даний час є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно свідомими громадянами-патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистості, яка своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагне досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі.

Актуальність патріотичного виховання зумовлюється водночас процесом становлення України як єдиної політичної нації. В умовах поліетнічної держави, воно покликане сприяти цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. При цьому важливо, щоб об'єднання різних етносів і регіонів України задля національного відродження, розбудови й вдосконалення суверенної правової держави і громадянського суспільства здійснювалось саме на базі демократичних цінностей, які, в свою чергу, мають бути основою патріотичного виховання [15;с. 23].

Зважаючи на все вищесказане, можна стверджувати, що сьогодні, як ніколи, на школу покладається велика надія у справі виховання молодого покоління та його особистісного розвитку.

Громадянське виховання за Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності визначається як формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині

можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною та захищеною.

Серед відомих освітніх моделей найбільш ефективною вважається *інституційна модель*, коли в окремій інституції (школі, позашкільному навчальному закладі) всі складові її діяльності підпорядковані ідеї громадянського виховання [7].

Одним із таких навчальних закладів, які обрали побудову даної моделі як основи для функціонування та розвитку навчально-виховної системи в цілому є **Запорізька спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів «Січковий колегіум»**.

Метакультура школи: атмосфера, дух, який панує у навчальному закладі - щасливе поєднання свободи вихованців з почуттям обов'язку та великої відповідальності; створення у шкільному колективі атмосфери комфорту, коли дитина може не боятися, не тривожитись даремно, а почуватися вільно і в той же час виконувати свою часто досить складну роботу добросовісно і відповідально, переживаючи радість від самого життя, від можливості ствердитися, реалізуватися, «своїм життям до себе дорівнятись». Адже учень, потрапляючи у своєрідне духовне братство колегіантів та їхніх наставників, усвідомлює таку важливу для себе істину: тут сповідується культ знань, а не оцінки, під час навчання можна не боятися помилитися, врешті, можна вступити в діалог з учителем, котрий вчить самотійно мислити, рефлексувати. Більше того, вчитель надасть учневі максимальну свободу під час розв'язання складної проблеми і щиро порадіє найменшому його успіхові. Адже мета сучасної школи - це найперше розвиток у кожній особистості вільного інтелектуала. Серед принципів, якими керується заклад, визначальними є:

- гуманізація та демократизація навчально-виховного процесу;

- самоактивність і саморегуляція;
- системність;
- комплексність і міждисциплінарна інтегрованість;
- наступність та безперервність;
- культуровідповідність;
- інтеркультурність.

В основі *концепції успішності учнів і педагогів* «Січового колегіуму» лежить визнання усіх дітей талановитими, створення духовного та інтелектуально збагаченого середовища, реалізація філософії *особистісно-орієнтованої освіти*, розбудова суб'єкт - суб'єктних стосунків між учителем і учнем, представником адміністрації і вчителем, усвідомлення педагогами навчального процесу як мистецтва, що дарує радість **(додаток 5)**.

Метою особистісно орієнтованої освіти є, на думку автора, не формування і навіть не виховання, а знаходження, підтримка, розвиток людини в людині, розвиток механізмів самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання та інших механізмів, необхідних для становлення самобутнього особистісного образу і діалогічного, безпечного способу взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією [4;с. 12].

Саме тому педагогічний колектив керується нагальними запитами Української держави до освіти й потребами суспільства:

- потребою виховання лідера – проактивного громадянина своєї держави, який володіє громадянською політичною культурою, має власну точку зору на соціально-політичні процеси в країні та здатного її відстоювати, людини, яка компетентна здійснювати ефективне управління іншими;
- потребою формування всеохоплюючої системи заходів в навчальному закладі, яка включає активні методи навчання та виховання, що

стимулюють творчість, розвивають лідерський потенціал, самостійне та критичне мислення та базуються на принципі багатосторонньої взаємодії;

- потребою використання сучасних ІКТ у навчально-виховному процесі як відповідь на процеси інформатизації та запити дітей на яскраву візуалізацію та активну інтегрованість в процес пізнання.

Комунальний заклад «Запорізька спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів «Січковий колегіум» Запорізької обласної ради має свої унікальні особливості. Створена як **заклад, що організовує психолого-педагогічний супровід обдарованих та талановитих дітей сільської місцевості**, школа готує учнів до самостійного життя, прагне стати закладом життєвої компетентності в процесі навчання та виховання .

Загальна кількість вихованців колегіуму – 412 учнів. Особистісно-орієнтований підхід до кожної дитини здійснюється завдяки комплексному поєднанню в роботі декількох чинників, що стосуються як навчального процесу, так і позаурочної діяльності вихованців. Позаяк учні **проживають в закладі цілодобово п'ять днів на тиждень**.

Структура закладу: 21 клас: з 5 по 11 клас. Заклад **реалізує допрофільне (8-9 клас) і профільне (10-11 класи) навчання. Створено суспільно-гуманітарний, філологічний та математичний профілі.**

У варіативній складовій вивчаються **спецкурси**: вебдизайн, комп'ютерна графіка, основи програмування, мережеві технології VEB 2.0, основи робототехніки, гід-перекладач, фінансова грамотність, сімейні цінності, журналістика тощо.

Ключовими принципами в роботі учителя є забезпечення природовідповідності навчання, здатність до універсалізації знань, постійний пошук можливості надання учням знань особистісного характеру, пробудження

і розвиток креативності.

Практичним втіленням ідеї розвитку креативності учня та вчителя є методична система проектного навчання вчителя української мови та літератури Чеховської Л.Й., яка містить теоретико-філософські підходи та методичні зразки втілення ідеї особистісного навчання на практиці.

Згідно з Концепцією програми інформатизації загальноосвітніх закладів, комп'ютеризації сільських шкіл, комп'ютерні технології навчання є одним із пріоритетних напрямів у сучасній освіті. Впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес значно покращує якість та ефективність навчання майбутніх фахівців, підвищує конкурентоспроможність на ринку праці. Проблема інформатизації освіти опікуються: І. Захарова, Ю. Машбиць, С. Сисоєва, І. Роберт, Ю. Триус та ін. Тому, прагнучи задовільнити запити дитини ХХІ століття до інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, «Січковий колегіум» здійснює запровадження **комп'ютерних технологій в навчально-виховний процес.**

В закладі працює 2 комп'ютерних класи, один з яких відкритий для учнів до 18 години, встановлено мережу Wi-Fi, отже вихованці, в тому числі й ті, які проживають в інтернаті, мають доступ до системи Інтернет постійно. Всі навчальні кабінети оснащені комп'ютерною технікою, 9 із них - мультимедійними системами та SMART-дошками.

Як приклад використання сучасного мультимедійного обладнання, встановленого в навчальному закладі, можна розглядати роботи вчителів математики. Метою роботи вчителів став пошук шляхів ефективного застосування Google-сервісів на уроках математики задля оптимальної організації навчального процесу, спрямованого на формування в учнів не тільки предметних результатів, а й універсальних навчальних дій.

Досвід демонструє, що впровадження Smart технологій на уроках математики, використання сервісу Classroom, проведення інтерактивних уроків, уроків із застосуванням інтерактивної дошки з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, рівня їх навчальних досягнень сприяє позитивній мотивації навчання, формуванню ключових і предметних компетенцій, підвищує рівень математичної освіти. Таким чином, досвід підтверджує, що інтерактивні навчальні технології, методи, форми та засоби стимулюють процес пізнання, активізують розумову діяльність, сприяють формуванню таких груп компетенцій, як соціальна, полікультурна, комунікативна, інформаційна, саморозвитку та самоосвіти, а також стимулюють розвиток творчих здібностей. Учні навчаються застосовувати свої знання у нових ситуаціях, використовувати їх на практиці й самостійно здобувати їх.

З 2012 року в Січковому колегіумі з'явилась перша інтерактивна SMART дошка. За цей час створено вчителем близько 50 уроків для 6-9 класів. Під час проведення таких уроків ефективно використовується сканер та інтерактивна дошка.

З 2016 Січковий колегіум приєднався до сервісу *Classroom Google for Education*. Google Classroom є онлайн-сервісом для створення освітніх ресурсів - класів. З його допомогою викладачі можуть давати завдання учням, оцінювати їх роботи, а також робити різні інформаційні оголошення. Classroom забезпечує швидку інтеграцію з іншими сервісами - Gmail, Диск, Документи, які також відносяться до пакету безкоштовних сервісів Google Apps for Education.

В лютому 2016 р. в 9-В класі з трьох предметів – математика, англійська мова та інформатика в школі був запущений пілотний проект «Classroom», завдяки чому набагато легшим, цікавішим та ефективнішим стали:

1. Підготовка до ДПА. Один раз на тиждень учні отримують текстовий

документ з I та II частиною екзаменаційної роботи та google форму, в якій треба обрати вірні відповіді. Перевірка тестів здійснюється автоматично, таким чином учень відразу бачить свої помилки після виконання тесту. Вчитель має змогу проаналізувати результати за допомогою діаграм, в яких вказуються відсоткові та кількісні результати по кожному питанню та відразу провести корекцію.

2. Виконання домашнього завдання. Учні отримують завдання з чітким терміном виконання (вказується дата і час до якого треба виконати роботу). Результат домашньої роботи учень може представити у вигляді текстового документу, презентації, таблиці, фото. На будь-якому етапі виконання домашньої роботи учень може звернутись за допомогою до вчителя відправивши коментар до завдання. Якщо в роботі учня є недоліки вчитель повертає роботу учню з вказівками. Таким чином є постійним зв'язок «вчитель – учень». Можливими стали такі сучасні методи роботи з учнями як:

1. Дистанційна консультація учнів.
2. Створення одночасно курсів для усіх класів.
3. Повний аналіз виконаних тестів.

Розвиток інтелектуального потенціалу підростаючого покоління, творчо обдарованої молоді, її залучення до наукової діяльності, орієнтованої на підвищення нагальних проблем суспільства, вдоволення національних інтересів країни, формування нових громадян України неможливе без впровадження в навчальний процес сучасної школи **навчально-дослідницької** праці як важливого засобу формування в учнів стійкого інтересу й готовності до творчої діяльності. Сформовані на ранніх етапах навчання пізнавальний інтерес, творчі здібності, дослідницькі вміння є міцним фундаментом формування майбутніх кваліфікованих фахівців, основними рисами яких є компетентність, діловитість,

прагнення до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, різнобічність інтересів та захоплень.

Реалізація ідеї особистісної парадигми передбачає удосконалення освітніх послуг, подолання відчуження учня від навчання. А пробудження внутрішньої мотивації учнів до навчання як необхідної умови зростання і розвитку особистості передбачає пошук моральної складової не тільки на рівні змісту, а й методики, метою запровадження якої має стати зацікавленість предметом вивчення, розвиток у дитини властивостей суб'єкта пізнавального розвитку. Одним із методів, спрямованих на формування цих якостей в учня є **метод проектів**, який використовується в роботі творчих вчителів закладу.

Проектне навчання, яке здійснюється в рамках класно-урочної системи, передбачає самостійність учнів у виборі предмета дослідження, способів пошукової роботи, усвідомлення практичного значення отриманих знань. Під час роботи в навчальному проекті, яка вибудовується як науково-пошукова, учень стає активним учасником життя, адже навчальна дія виконується в природній обстановці і має цільову установку. Робота має для нього практичне значення, адже під час захисту він стверджується як самодостатня творча особистість, а набутий досвід зможе використати і в майбутньому [16; 167].

Як приклад впровадження проектних технологій у позакласну роботу можна розглядати «Тиждень проектів», в якому беруть участь учні 5-11 класів. Протягом 2013-2016 років групами учнів та учнівським самоврядуванням реалізовані проекти:

«Крила твої, надіє» (грудень-березень 2013 року). Використання можливостей гуртків художньої творчості для проведення занять для дітей, що знаходяться в дитячій лікарні і мають захворювання на цукровий діабет. Метою таких занять було підтримати позитивний настрій та вселити надію на

одужання. Протягом двох місяців тривали уроки з паперопластики, виготовлення писанок та виробі із солоного тіста, до яких долучилися і учні колегіуму - учасники студій писанкарства, малювання тощо. Заняття закінчилися врученням подарунків та святковим концертом. Дітьми було виготовлено багато різноманітних виробів, які стали експонатами виставки «Крила твої, надіє».

«Шкільна форма» (жовтень-грудень 2013 року). Дослідження питання «Чи потрібна шкільна форма?», розробка ескізів шкільної форми колегіантів, голосування за вибір найбільш вдалого проекту форми та впровадження шкільного одягу в повсякденне життя колегіантів.

«Екосім'я» (лютий 2013-листопад 2014 року). Колегіанти та їх родини були залучені до створення сімейних міні-проектів, спрямованих на дослідження екологічних проблем області та розробку пропозицій щодо можливості їх вирішення. Вчителі предметів природничого циклу виступали в ролі консультантів щодо реалізації проектів та опису роботи. Кураторство щодо організаційних питань було покладено на класних керівників. Велику допомогу як в теоретичному, та і в практичному плані надали учасники Обласної екологічної асоціації «Зелений рух Запоріжжя та Асоціації «Екологічна Освіта» (АсЕкО). З метою покращання екологічних знань та введення в курс екологічних проблем області було проведено підготовчий етап (семінар, тренінги, «круглий стіл»).

«Екоклас» (жовтень – січень 2015 року). В рамках всеукраїнського конкурсу проектів «Екоклас» реалізація колективом практичного (реального) екопроекту, який би вирішив екологічну проблему або звернув на неї увагу громадськості, або викликав резонанс у суспільстві.

«Тепло сердець захиснику держави». Проект діє з 2014 року по

сьогоднішній день. Спрямований на підтримку воїнів АТО (збір теплих речей, матеріалів на утеплення бліндажів. Продуктів харчування, ліків, виготовлення маскувальних сіток а також моральна підтримка через листівки та подарунки. Виготовлені своїми руками).

«Шлях до майбутнього» (2015 рік). В даному проекті лідери учнівського самоврядування (старшини) змогли проявити свої лідерські якості, шляхом активної суспільної діяльності – створення проектів. Дітям (старшині) пропонується очолити одну із творчих лабораторій, на власний розсуд зібрати команду із учнів 6-11 класів, дослідити які проблеми існують в колегіумі та в рамках сфери діяльності їх лабораторій створити моделі поведінки, розробити рекомендації щодо вирішення проблемних питань, створити друковані матеріали (газети, бланки тощо). Всі розробки лабораторій мали практичну реалізацію і були запроваджені в колегіумі.

Дослідницька робота – важливий компонент особистісного розвитку школяра вона сприяє розвитку творчої особистості, пізнавальний інтерес школярів стає основою позитивного ставлення до навчання, має пошуковий характер. Під його впливом в учнів постійно виникають запитання, відповіді на які вони повинні активно шукати. При цьому пошукова діяльність відбувається із захопленням, відчувається емоційне піднесення, задоволення, радість від удачі. Пізнавальний інтерес також позитивно впливає на мислення, уяву, пам'ять, увагу.

З огляду на це, з початку навчання в закладі, з 5 класу, в «Січовому колегіумі» організовано **науково – дослідницьку роботу** учнів. Учні презентують свою першу наукову роботу, зроблену разом із батьками - «Роде наш красний, роде наш прекрасний». У 6-му класі учні створюють проект «Звідки ця назва?» (походження назв Запорізького краю). Метою проекту є:

простежити походження топонімів Запорізького краю шляхом аналізу теоретичного матеріалу. Практичне значення проекту полягає в тому, що результати, які отримують учні під час реалізації проекту, використовуються на уроках філології, історії рідного краю, географії, народознавства.

В 7 –му класі учні проводять дослідження в рамках проекту «Інтер’єр української хати». Мета - ознайомити учнів з інтер’єром української хати, оздобленням предметів хатнього побуту; закріпити вміння працювати різними інструментами та матеріалами; розвивати творчі здібності, фантазію, творчу уяву, естетичні смаки; формувати комунікативні вміння; навички взаємодопомоги, співпраці, прагнення завершити почату справу; виховувати любов до традицій і звичаїв українського народу.

Учні 8-11 класів – активні учасники та переможці інтелектуальних конкурсів, конкурсу наукових робіт МАН як обласного, так і всеукраїнського рівня.

Новітні технології освіти мають бути спрямовані на формування цілісної, самосвідомої, критично мислячої особистості, тому в «Січовому колегіумі» з метою створення умов для формування в учнів ціннісних орієнтацій, умінь, навичок і моделей поведінки, орієнтованих на подолання наслідків соціального конфлікту і роз’єднаності українського суспільства, готовності громадян співпрацювати на користь держави Україна у 2016 році введено до навчального плану курс за вибором громадянознавчого змісту **«Кроки до порозуміння»**.

Педагогами закладу, в рамках інноваційного підходу до навчання та виховання школярів, з 2013 року опановуються *квест-технології*, як в позаурочній, так і в початковій діяльності. Крім квесту-гри, яка так подобається учням, ця інновація використовується вчителями й у навчальному процесі. Наприклад, *бінарні уроки-квести*.

Вони передбачають органічне поєднання навчальних матеріалів двох предметів, які на перший погляд дуже різняться. Так, наприклад, для проведення такого уроку-квесту поєднано навчальні матеріали із всесвітньої історії та біології. Таке об'єднання матеріалів дає змогу цілісно, системно й різнобічно вивчати важливі навчальні теми.

Завдяки урокам-квестам інтегруються знання з різних галузей науки для розв'язання конкретних завдань, застосовуються на практиці знання, здобуті учнями самостійно, а також здійснюється мотивація глибше вивчати певні питання. Саме завдяки таким урокам учні мають змогу по-новому подивитися на вивчене раніше, адже урок-квест - це пригода, живе спілкування, що виходить за межі традиційного уроку.

В грудні 2016 року в «Січковому колегіумі» організовано *mini-EdCamp* – захід у так званому форматі *(не)конференції*. Цінним є те, що такий захід в школі було проведено одними з найперших серед навчальних закладів Запорізької області.

У 2015 році у м.Харків була проведена Перша національна конференція EdCamp Ukraine, на якій сотні освітян ознайомились із новим форматом «EdCamp». В рамках проведення цієї конференції було оголошено про конкурс міні-грантів на проведення такого заходу. Переможцями стали 11 навчальних закладів, в тому числі й Запорізький Січковий колегіум.

В Запорізькому Січковому колегіумі (не)конференція міні-EdCamp пройшла під темою: «Тріада: батьки, дитина, школа. Формуємо простір обміну досвідом» за підтримки відділу преси, освіти і культури Посольства США в Україні. Головними експертами стали вчителі та учні Січкового колегіуму, а головними учасниками – батьки. Було проведено 14 експертних секцій різної тематики: «Реальні загрози віртуального світу»; «Як створюються фейкові

новини»; «Танок – це життя»; «Ниткова іграшка-сувенір» та інші. А також 10 учасників серед батьків вирішили спробувати себе у ролі спікерів та провели цікаві локації в другій паралелі: «Пісочна анімація», «Гаджети - ненудне джерело знань», «Сучасні технології на уроках» та інші.

Міні-EdCamp - справді інноваційний формат позакласної роботи. Він став відкриттям як для учнів та їхніх батьків, так і для вчителів. Батьки мали змогу по-новому поглянути на сучасний навчально-виховний процес, ставши не лише його спостерігачами, а й учасниками. Захід подарував батькам радість і задоволення від спільної роботи з власними дітьми, дав змогу відірватися від буденних справ і проблем та провести день разом, відкритися для спілкування одне з одним, зміцнити родинні зв'язки. Дехто з батьків навіть згадав, як то бути школярем, а вчителі забажали запозичити досвід колегіуму та організувати міні-EdCamp у своєму навчальному закладі. Вчителі попрацювали не лише з учнями, а й з їхніми батьками, допомагаючи їм всебічно розкрити здібності та потенціал одне одного. До того ж вчителі стали й самі на певний час учнями, із задоволенням відвідали локації, репрезентовані батьками.

У 2016 році в Запорізькій області стартував пілотний проект німецько-українського партнерства **«Молодь дебатує»**, спрямований на розвиток комунікативних навичок та критичного мислення молоді через навчання не тільки грамотно відстоювати власні погляди, але й поважати позицію співрозмовника, дискутуючи на суспільно важливі теми.

19 жовтня 2016 року в «Січовому колегіумі» відбулися перші **дебати** в рамках німецько-українського цього проекту .

Під час дебатів обговорювалась тема «Чи потрібна для розвитку України демократія?». Після спільного обговорення з аналізом кожного етапу дебатів визначили тему наступних дебатів «Чи потрібно заборонити використання

мобільних телефонів під час уроків в Січовому колегіумі?». 13 жовтня 2016 року до «Січового колегіуму» завітали учасники німецько-українського проекту «Молодь дебатує». Було проведено дебати на тему «Чи потрібно ввести обов’язковий урок статевого виховання у середній школі?». Було проведено два дебати серед учнів (та третій майстер-клас від тренерів проекту).

Запровадження дебатів в позаурочну діяльність «Січового колегіуму» дало можливість залучити школярів до соціально-політичних проблем, а значить - до процесу розбудови громадянського суспільства, допомагати їм отримувати комунікативні навички, навички критичного мислення навчання не тільки грамотно відстоювати власні погляди, але й поважати позицію співрозмовника.

Отже, з одного боку, неоднозначні та суперечливі процеси формують нові вимоги до громадянської освіти і виховання молоді. Створення умов для ефективної реалізації громадянського потенціалу молодого покоління у процесі становлення демократичного суспільства в Україні особливо нагальне і важливе. З іншого боку, громадянська освіта і виховання можуть стати важливим чинником інтеграції сучасного суспільства в контексті пошуку адекватних засобів для розв’язання проблеми суспільного порозуміння та примирення, забезпечення сталості демократичних перетворень в Україні. Сприяння набуттю вихованцями громадянських новоутворень (громадянськість, громадянська компетентність, громадянська відповідальність, громадянська позиція, толерантність, критичне мислення) забезпечує їм здатність інтегруватися у світ громадянських відносин, стати повноцінними учасниками соціального партнерства шкільної і місцевої спільноти.

Таким чином, національно-патріотичне виховання повинно стати серцевиною усієї діяльності школи як у процесі навчання, так і в позакласній

роботі. Його ефективність залежить насамперед від реального визнання педагогами особистості учня як головної мети виховання, найбільшої цінності суспільства.

Процес виховання свідомого громадянина-патріота буде успішним насамперед завдяки чітким уявленням педагога про те, на чому ґрунтується взаємодія людини і держави, для життя в якій країні готуємо вихованців, від повторення яких помилок минулого їх варто застерегти і що потрібно для цього зробити.

Сучасна школа повинна йти попереду політиків, керуючись принципами пріоритету прав і свобод над інтересами держави, гуманності, свободи, демократії, громадського миру й національної злагоди.

Література

1. Освіта» (Україна XXI століття) - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
2. Національна програма патріотичного виховання громадян, розвитку духовності - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
3. Закон України «Про освіту» - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
4. Про загальну середню освіту. Закон України «Про освіту» - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
5. Національна доктрина розвитку освіти. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
6. Проект концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 роки[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
7. Бех І.Д. Концептуальна модель я-центрованості у вихованні та духовному розвитку особистості. // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2015. - № 2. – С.87.
8. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна. Київ. – 2014. – 29 с.
9. Карпушевська Л. Р. Становлення громадянських якостей вихованців інтернатних закладів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді
Збірник наукових праць Засновано в 1999 р. Випуск 20 Книга 1 Київ-2016
10. Караковский В.А., Новикова Л.И. Воспитание? Воспитание... Воспитание! Теория и практика воспитательных систем – М., 1996
11. Маршицька В. В., Васильєва С. А., Український вимір виховання демократичної громадянськості у дітей старшого дошкільного віку. – м. Київ
12. Новикова Л.И., Соколовский М.В. «Воспитательное пространство» как открытая система / Общественные науки и современность., 1998, № 1.
13. Подмазін С.І. Компетентнісний підхід у сучасній українській освіті: світовий досвід та українські перспективи; Дніпропетр. нац. ун-т. — Д., 2006. — 34 с. — Бібліогр.: с.30-31 — укр. / за заг. ред. О.Овчарук. - К. :”К.І.С.”, 2004. - С. 23
14. Сухомлинська О. В. Громадянське виховання і сучасна освіта. Від здобутого – до нових акцентів і наголосів // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2015. - № 2. – С.87.

III Міжнародна науково-практична конференція
“Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи”
<http://konferenciazoiippo2017.blogspot.com/>

15. Чорна К. І. Система патріотичного виховання дітей та молоді в умовах модернізації них суспільних змін. Колективний посібник /Київ 2010
16. Чеховська Л. Й. Проектне навчання під час вивчення української літератури у загальноосвітньому навчальному закладі. Науково-методичний посібник. - Запоріжжя: ТОВ "ВПО "Запоріжжя", 2010 р. - 272 с.
17. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин.— М. : Смысл, 2001. — 365 с.